

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА

STUDIA PHILOLOGICA

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць

Випуск 2

Київ • 2013

УДК 81+82:811.11+811.13
ББК 81+83Я73
S90

Засновник:

Київський університет імені Бориса Грінченка

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 12 від 26.12.2013 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації.
Серія КВ Лі? 19607-9407Р,
видане Державною реєстраційною службою України 11.12.2012 р.

Друкується з грудня 2012 р.

Головний редактор:

Буніятова І.Р. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка).

Редакційна колегія:

Бслехова Л.І. — доктор філологічних наук, професор (Херсонський державний університет);
Бондарева О.Є. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Васьків М.С. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Воркачов С.Г. — доктор філологічних наук, професор (Кубанський державний технологічний університет, Російська Федерація);
Гладуш Н.Ф. — кандидат філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Єременко О.В. — доктор філологічних наук, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Жаботинська С.А. — доктор філологічних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького);
Кузьменко В.І. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Піменова М.В. — доктор філологічних наук, професор (Кемеровський державний університет, Російська Федерація);
Поліщук Я.О. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Фісяк Я. — доктор філологічних наук, професор (Університет імені Адама Міцкевича у Познані, Республіка Польща);
Харитюничук З.А. — доктор філологічних наук, професор (Мінський державний лінгвістичний університет, Республіка Білорусь);
Шевченко І.С. — доктор філологічних наук, професор (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна).

Відповідальний секретар:

Соколовська С.В. — кандидат педагогічних наук, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка).

Рецензенти:

Гудманян А.Г. — директор Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, завідувач кафедри англійської філології і перекладу, доктор філологічних наук, професор;
Левіцький А.Е. — професор кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук.

*•,

Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук, праць / ред. колегія: І.Р. Бунія-
S90 това, Л.І. Белехова, О.Є. Бондарева [та ін.]. — К. : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. —
Вип. 2. — 124 с. (Укр., рос. та англ. мовами).
ISSN 2311-2425.

УДК 81+82:811.11+811.13
ББК 81+83Я73

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

<i>Жаботинская С.А.</i> Многочисленность класса числительных в свете семантики лингвальных сетей.....	4
<i>Приходько А.М.</i> Концептивна проекція семантики.....	11
<i>Грипас О.Ю.</i> Принципи катетеризації компаративності як системного утворення в українській мові.....	16
<i>Гаспарян С.К., Князем А.Т.</i> Синтаксический уровень эмоциональной речи мужчин и женщин в английских анекдотах.....	19
<i>Гирин О.В.</i> Деграматикалізація в англійській мові як системне явище.....	26
<i>КалитнюкЛЛ.</i> Мовні засоби вираження порівняння рівнозначності в готській мові.....	29
<i>Полховська М.В.</i> Аналіз англійських медіальних конструкцій з позицій генеративної граматики.....	32
<i>Савельева Н.О.</i> Реалізація деонтичних норм у ранньоніованглійській мові (на матеріалі творів У. Шекспіра).....	36
<i>Русаченко Н.П.</i> Аугментація та елізія у словозмінних парадигмах дієслова староукраїнської мови XVIII ст.....	43
<i>Жуковська В.В.</i> Абсолютна конструкція в англійській мові: походження та функціонування.....	48
<i>Гладуш Н.Ф.</i> Імплицитність англійської вербальної поведінки.....	53
<i>Козлова О.С.</i> Порушення максим принципу спілкування через негативні емоції.....	56
<i>Paronyan Sh.A., Bekaryan L.A.</i> Verbalization of Interpersonal Conflict in Fiction.....	60
<i>Мельник В.І., Швецова М.Г.</i> Полікодовість рекламного тексту як модульної дискурсивної одиниці.....	66
<i>Колодяжна К.В.</i> Глузування як вид мовленнєвої діяльності: тендерний аспект.....	69
<i>Консевич М.С.</i> Прагматика мовленнєвої поведінки комунікантів у мультисторонній інтеракції.....	74
<i>Соколовська С.В.</i> Політичний дискурс Великої Британії: когнітивний аспект.....	80
<i>Торговец Ю.І.</i> Особливості генези жанру есе.....	83
<i>Видаичук Т.Л.</i> Мовотворчість у сфері науки.....	88
<i>Троц Е.В.</i> Экологическая лингвистика в кругу гуманитарных наук.....	91
<i>Саевич І.Г.</i> Комплексна методика виокремлення лінгвокультурних домінант.....	95
<i>Fedoriv Ya.R., Fedoriv M.L.</i> The Rhetoric of Replacement in (Post)Totalitarian Communicative Paradigm.....	100
<i>Ponomarenko O.V.</i> OK x SCRIVERE sui MURI: Twiplomazia Come un Nuovo Genere Della Comunicazione Istituzionale.....	104

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

<i>Єременко О.В.</i> Синкретична динаміка емоцій в інтимній ліриці українського шістдесятництва.....	112
<i>Поліщук Я.О.</i> Літературна антрополія як актуальна наукова пропозиція.....	116
<i>Відомості про авторів</i>	121

ПОРУШЕННЯ МАКСИМ ПРИНЦИПУ СПІЛКУВАННЯ ЧЕРЕЗ НЕГАТИВНІ ЕМОЦІЇ

Козлова О.С.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті розглядаються причини недотримання комунікативних максимум спілкування через вплив негативних емоцій. Особлива увага приділяється характеру тональності спілкування, підвищенню тону; а також різноманітним комунікативним інтенціям мовців. У висновках визначені причини порушень принципів спілкування в англійському діалогічному мовленні, на які впливає негативна емоційність. Виділено типи емоційності.

Ключові слова: емоційність, конфлікт, максима, тональність.

Мовлення, як правило, емоційно забарвлене, оскільки мовець передає свої почуття щодо того, про що йдеться. Одна з головних цілей інтелектуального буття людини - мінімізувати негативні емоції, які відчуває особа [11]. Людина завжди намагається тримати під контролем власні емоції та розуміти іншого співрозмовника, але іноді емоції виходять з-під контролю, і тоді конфлікт неминучий. Мовець може виражати як позитивні, так і негативні емоції, або бути зовсім неемоційним. Це знаходить відображення у виборі лексико-граматичних засобів, у структурі реплік, інтонаційному оформленні тощо. Емоція - індикатор ціннісної значущості для суб'єкта певних характеристик ситуації, вид актуалізації почуття, предметозмістове усвідомлення настрою [3, с. 134]. Вчені виокремлюють три компонента негативної емоції: суб'єктивні відчуття (гнів); фізіологічні зміни (підвищення тиску); виражальні паралінгвальні засоби (насупитися) [10]. У разі свідомого отримання емоцій знижується увага та пам'ять і комунікант надає менше інформації, ніж потрібно, чи наводить неправдоподібні факти.

Актуальність дослідження зумовлена значним інтересом мовознавців до прагмалінгвістичного аспекту спілкування і, зокрема, до принципів спілкування у мовленні, до вивчення та аналізу їхніх прагматичних особливостей через призму складників діалогічного дискурсу.

Мета дослідження полягає у визначенні аксіологічної структури англійського діалогічного дискурсу шляхом виявлення логіко-прагматичних і дискурсивних особливостей, які зазнають впливу негативної емоційності.

Поставлена мета передбачає необхідність розв'язання таких завдань: виявити причини порушень принципів спілкування в англійському діалогічному мовленні, на які впливає негативна емоційність, а також визначити типи емоційності.

Об'єктом дослідження слугують мінімальні англійські діалогічні одиниці, де спостерігаються недотримання або порушення принципів спілкування під впливом негативних емоцій.

Предметом дослідження є прагмалінгвістичні характеристики різних видів порушень спілкування носіїв англійської мови.

Матеріалом дослідження слугувала англійська художня література американських та англійських письменників XVIII-XXI століть.

У конфліктній ситуації емоції можуть відігравати важливішу роль, ніж сама сутність конфлікту [2, с. 41]. У діалогічному мовленні різні види емоцій можуть відігравати й негативну роль. Щоб привести співрозмовника до певного емоційного стану, партнеру по спілкуванню погрібно вдатися до експресивних засобів спілкування (*експресивність* - це об'єктивна властивість мовних засобів посилювати прагматичний потенціал висловлювань та їхню здатність інтенсивно впливати на читача або слухача, викликаючи в нього певну інтелектуальну або емоційну реакцію) [8, с. 61]. Під час офіційного контакту експресивність не зовсім доречна, оскільки партнери намагаються стисло, ясно та чітко обмінятися погрібною інформацією задля досягнення обопільного консенсусу. У разі ж прояву експресивності одна з контактуючих сторін може сприйняти свого ділового партнера несерйозно та розірвати ділові стосунки.

Якщо брати до уваги звичайний діалог між рівноправними суб'єктами, то тут емоції необхідні для того, щоб зрозуміти, в яке русло спрямовується їхній діалог: дружня розмова, нейтральний вимушений або невимушений контакт чи це просто з'ясування стосунків.

У перебігу діалогу велике значення має характер тональності спілкування, яка є одним із важливих компонентів мовлення і може викликати зміну емоційного стану комунікантів, спрямувати діалог на доброзичливість або ж, навпаки, на конфлікт. Тональність залежить від комунікативної установки учасників комунікативного акту, їх соціальних ролей, віку, ступеня освіченості та обставин спілкування. Згідно з дослідженнями Н.Ю. Петришевої [7, с. 129], для діалогу-співробітництва характерна позитивна тональність, яка, у свою чергу, може бути занадто ввічливою, просто ввічливою, нейтральною, дружньою та фамільярною. Щодо діалога-конфлікту, то йому більше притаманна фамільярна та негативна тональність. Фамільярна тональність спостерігається в неофіційному спілкуванні між комунікантами, які мають рівний соціальний статус та вік. Однак, чим нижче освіта у людини, тим імовірніше неадекватне використання цієї тональності:

L a w t o n : *Where did they come from?*

P o l i c e m a n : *Who said that?*

S n o w y : *It was me.*

P o l i c e m a n : *Get out here. Now. Tell me what you said again. Go on. What did you say?*

S n o w y : *Лайливе слово.*

P o l i c e m a n : *Лайливе слово.*

(A. Bleasdale, p.42)

Де розмова трьох осіб. Відчувається явне емоційне напруження, що закінчується лайкою. Поліцейський не має жодної вагомій причини так звертатися до людей, він порушив повагу, нехтуючи максимую *симпатії* принципу ввічливості (будь доброзичливим).

Негативна тональність може виражатись експліцитними та імпліцитним засобами. До них вдаються комуніканти будь-якого віку, статі та ступеня освіти, як правило, у неофіційних обставинах спілкування. Свідченням цього є попередній приклад. Такими засобами виступають лексичне та інтонаційне оформлення висловлювань, що мають на меті певним чином уразити та скривдити противника. Паравербальний супровід при цьому не має смислового навантаження. Це перш за все вихід емоцій, а не засіб спілкування [1, с. 130].

Нерідко під час мовленнєвої взаємодії комуніканти нехтують багатьма суттєвими максимами спілкування, забуваючи про взаєморозуміння і стають на захист своїх егоїстичних інтересів:

“Heh, Peach,” he shouted. “Have you eaten?” Підвищену емоційність ми вже спостерігаємо в підвищенні голосу.

Her pale moon face turned to him though the dark. “Yeah. ”

“You want some more?”

She didn't answer, hut slowly reeled herself towards him, kicking stones as she came.

Про наростання конфліктної ситуації свідчить уникання відповіді, а гакож такий невербальний жест-роздратування та можливої агресії - підкидання каміння ногами.

“Look - there's plenty! Have some!” She leant against the door.

“I'm nothimgiy. I've eaten.”

Відповідь на запитання, поставлене на початку діалогу, прозвучала тільки зараз. Де ще одне яскраве свідчення наростання емоцій, які призведуть до комунікативного збою.

“Don't be polite, I'll get a bowl for you!”

(A. Levy, p. 105)

У наведеному прикладі спостерігається недотримання цілої низки максим: великодушності, скромності та симпатії. Помітне домінування реплік чоловіка, який обтяжує свою співрозмовницю, нав'язуючи свої дії. Жінка порушує максиму симпатії, створюючи «байдужий контакт», вона дає коротенькі відповіді або ж зовсім мовчить. Чоловік інтерпретує вчинки та репліки своєї партнерки по спілкуванню як прояв надмірної ввічливості.

Негативна тональність виникає ще н тоді, коли комуніканти ведуть розмову за неофіційних обставин і мають чітку «негативну» настанову - завдати шкоди опонентові:

"Just bring them in from the garden. "

*Marion screamed into Mick's face. "What is the **bloody** problem?"*

Жінка знаходиться в емоційно піднесеному стані і кричить на свого опонента. Їй байдуже, що це веде за собою ускладнення психологічного клімату в діалозі.

*"They're all right - no one can see them," Mick **shouted**.*

Чоловік також осмілився підвищити голос, щоб бути з жінкою на рівних емоційних позиціях.

*"**I'm not losing my job because of you - you bastard,** " Marion **yelled**.*

Жінка продовжує кричати і застосовувати експресивну негативно забарвлену лексику)

*"What are you talking about?" Лайливе висловлювання. "**You are being so лайлива** фраза. "*

Marion turned to me and Simon, "Can you hear it?"

(A. Levy, p. 112)

Тут співрозмовники підвищують тон, використовуючи негативні лексичні засоби (брутальності та вульгаризми). Вони зовсім недобррозичливі, через що суттєво порушується максима *симпатії*. Жінка також нехтує максимою схвалення, засуджуючи свого опонента, додаючи лайку.

Контактуючи, учасники діалогу прагнуть досягнути порозуміння, хочуть почути від співрозмовника його особисті оцінки, думки, уподобання тощо, за умови, що один із співрозмовників не має такої комунікативної настанови, як спрямування розмови у конфліктне русло. Вони не бажають чути брутальності на свою адресу. Освічена людина, коли здійснює мовленнєвий акт, керується загальноприйнятим мовним етикетом. Ввічливість стає завдатком успішної комунікації. У процесі комунікації співрозмовники нерідко не досягають мети: отримати інформацію, не завдаючи шкоди, і забувають про комунікативний кодекс. Отже, нехтування принципом ввічливості майже завжди може призвести до зіткнення протилежних поглядів, тобто до виникнення або розгоряння конфлікту

Аналіз матеріалу дослідження засвідчує, що найбільше порушуються такі максими принципу ввічливості: *максима такту*, коли адресант втручається у приватну сферу адресата, тим самим порушуючи дистанцію (50%); *максима згоди*, коли комуніканти свідомо наражаються на негативну розмову (35%); *максима симпатії*, коли створюється «байдужий контакт» (15%).

Повної завершеності діалог набуває тоді, коли в ньому присутні певні емоції та стилістичні засоби і прийоми, що допомагають створити діалогічний ефект [4]. Свідченням того, що акт спілкування неприємний для адресанта, є те, що його мова, розмова пронизана негативною тональністю. Використання лихослівства можливо під час дружнього спілкування рівноправних комунікантів та іноді не залежить від рівня освіти, соціального стану, віку і статі [5, с. 27]. Для підсилення негативного ставлення до партнера по комунікації застосовується образлива лексика, наприклад:

*"Go on, Jess, " Bubbly said **cattily**. 'Lover boys calling you. "*

*"**Shut up,** " I **snapped**. "You know he's just my mate. Were not all **slags** like you lot."*

*I **turned and ran off, feeling annoyed**.*

(Dh. Narinderi, p. 18)

Людина, до якої звертаються, застосовує у своїй відповіді таке слово із зниженим лексичним значенням, як *shut up*, що підкреслюється словами автора *I snapped* (швидко обірвати когось; огризнутись) та жаргонне слово *slags* (вигарки; шлаки). Адресат спровокував конфлікт, уживаючи провокуючу тональність (*said cattily*) та іронію (*Lover boys calling you*).

Емоційний стан мовця може бути порушений комплексом вербальних когнітивних процедур та аргументацією. Мовець може неповно аргументувати своє комунікативне повідомлення або взагалі уникнути аргументації. Безпосередньо таке вербальне явище, як аргументація, має прямий зв'язок із такими основними максимами принципу співробітництва Г.П. Грайса [9], як максима *якості* (не кажи того, що ти вважаєш неправильним або недостовірним; не кажи того, на що в тебе обмаль доказів) та *кількості* (будь достатньо інформативним; будь інформативним, наскільки цього вимагає ситуація). Але, як зазначив А.Н. Баранов [1, с. 44], акт аргументації у поєднанні зі знаннями та вірою співрозмовника перетворюється в акт констатації.

Якщо комунікативні інтенції мовців мають різне спрямування, то й емоційний стан також буде різнитися. Конфронтація між співрозмовниками може бути міжособистісною, а також може несподівано розгорітися через третю особу. Демонстрацією загострення відносин може бути як підвищення голосу, так і спілкування з рівною тональністю (байдуже), вживання зниженої лексики або лексики, позбавленої стилістичних засобів та прийомів.

Отже, негативні емоції під час діалогічного спілкування можуть бути викликані:

1. Заздалегідь сформованим негативним ставленням до особистості або етнічної групи людей.
2. Втручанням в особистісну сферу співрозмовника. Конфлікт спостерігається тоді, коли один із комунікантів робить спробу зав'язати розмову, не розуміючи комунікативної настанови іншого (підтримати розмову або уникнути її).
3. Відсутністю або недостатністю аргументів.

До конфлікту співрозмовників призводять не тільки порушення принципів спілкування, а й негативна емоційність, яка може бути сформована мовцем заздалегідь або ж виникнути під час розмови. Емоційність може проявлятися вербальним шляхом (вживання лексики з негативною конотацією) та паравербальним шляхом (загрозливе мовчання, міміка обличчя, що виражає агресію, та фізична агресія тощо). «

к

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов А.Н. Речевое воздействие в сфере массовой коммуникации / А.Н. Баранов. - М. : Наука, 1990. - 136 с.
2. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации (на материале современного английского языка): дис... доктора филол. наук: 10.02.04/ А.Д. Белова. Киевский ун-т им. Тараса Шевченко. - К., 1998. - 443 с.
3. Ишмуратов А.Т. Конфликт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А.Т. Ишмуратов. - К. : «Наукова думка», 1968. - 187 с.
4. Казакова І.А. Лінгвістичні особливості і функціонування перерваних речень у сучасній англійській прозі // Іноземна філологія. Львів, 1993, Вип. № 102. - С. 51-59.
5. Матюхина Ю.В. Советская беседа и характеристики английского коммуникативного поведения / Ю.В. Магюхина // Вісник Харківського державного університету. - 2005. - Мк 667. - С. 25-27.
6. Морозов В.П. Невербальная коммуникация: экспериментально-теоретические и прикладные аспекты / В.П. Морозов // Психологический журнал. Т.14 Изд. «Наука» № 1,1993. - С. 18-31.
7. Петрищева Н.Ю. Коммуникативная тональность в финальной фазе диалога/НТО. Петрищева// Вісник Харківського державного університету. - 1997. - Ме 390: Актуальні проблеми теорії комунікації. - С. 129-131.
8. Титаренко О.Ю. Лінгвістичні проблеми гумору на матеріалі англійської ономастики / О.Ю. Титаренко// Іноземна філологія. Львів, 1993. № 106. - С. 66-79.
9. Grice H P. Logic and conversation // Syntax and Semantics, v.3. ed. By P.Cole and J.L. Morgan, N.Y. : Acad. Press. 1975. - P. 41-58.
10. Butler Emily Emotional Conversations: Can Hiding Your Feelings Make You and Your Partner Sick? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://v\vw.stanford.edu/group/i-rite/statements/2001/butler.html>
11. Christopher J. Andersen Swallowing Our Emotions and Getting Cognitive Indigestion Observer. Volume 15, Number 6. | Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://v\vw.psychologica.jsc.ienc.org/observer/getArticle.cfm?id=1478>

АЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

12. Bleasdale Alan. Boys from the Blackstuff. - L. : Stanley Thornes Publishers Ltd, 1990. — 281 p.
13. Levy Andréa. Fruit of the Lemon. - L. : Headline Publishing, 2000. — 352 p.
14. Narinder Dhani. Bend it like Beckham. - L. : Hadder Children's Books, 2002. — 167 p.

В статье рассматриваются причины несоблюдения коммуникативных максим из-за влияния негативных эмоций. Особое внимание уделено характеру тональности общения, повышению тона, а также различным коммуникативным интенциям собеседников. В выводах выявлены причины нарушений принципов общения в английской диалогической речи, на которые влияет негативная эмоциональность. Выделены типы эмоциональности.

Ключевые слова: конфликт, максима, тональность, эмоциональность.

The article elucidates the reasons of the violation of communicative maxims under the impact of the negative emotions. Special attention is drawn to the character of tonality, raising tone and also the diversity of the communicative intentions of the speakers. In conclusions it finds out the reasons of violation communicative principles in English dialogues under the impact of negative emotions. It distinguishes the types of tonality.

Keywords: conflict, maxim, tonality, emotionalizm.